Makalenin Geliş Tarihi: 23.12.2021
1. Hakem Rapor Tarihi: 02.03.2022
2. Hakem Rapor Tarihi:15.03.2022
Kabul Tarihi: 17.03.2022

KORONAVİRÜS (COVİD 19) SALGINININ İŞLETMELER ÜZERİNDEKİ EKONOMİK ETKİLERİ: ADIYAMAN PARK AVM ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

(Araştırma Makalesi)

Erkan PERKTAŞ (*)

Öz

Bu çalışma, Adıyaman ilinde faaliyet gösteren Adıyaman Park AVM'deki işletmelerin ekonomik olarak Covid 19 salgınından nasıl etkilendikleri, uygulanan ekonomi politikalarına bakış açıları ve pandemi sonrası ekonomik öngörülerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda, Adıyaman Park AVM'deki işletme yöneticilerinin konuyla ilgili görüşlerini ölçmek üzere toplam 31 soruluk bir anket uygulanmıştır. Yapılan anket çalışmasından sonra elde edilen veriler istatistik programında analize tabi tutulmuştur. Çalışma kapsamında, katılımcıların demografik özelliklerinin tespit edilmesi için frekans ve yüzde analizleri kullanılmıştır. Diğer taraftan, Covid 19 salgınının işletmeler üzerindeki ekonomik etkilerine yönelik katılımcı görüşlerini tespit etme noktasında t-testi ve tek yönlü Anova analizlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen verilere bakıldığında, katılımcıların %77,5'inin gelecekle ilgili önemli kaygılar duyduğu görülmüştür. Yine katılımcıların %50'si kendi işyerlerini kapatma korkusu yaşarken, %93,8'i ise küçük ölçekli işletmelerin kapanma riskiyle karşı karşıya kalacağını düşünmektedir. Öte yandan katılımcıların %71,9'u iş yerlerindeki çalışan sayısını azaltacağını belirtmiştir. Bunun neticesi olarak ta, ülke çapında işsizlik oranının artacağını ifade edenlerin sayısının çok yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Yapılan bu çalışmayla, Covid 19 salgınının işletmeler üzerinde oldukça olumsuz ekonomik etkiler meydana getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

***Anahtar Kelimeler**: Covid 19, Salgın, İşletme, Ekonomik faaliyetler, Araştırma.*

JEL: M20, M21

*) Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, (e-posta: eperktas@adiyaman.edu.tr)
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-3080-2808

Economic Effects of the Coronavirus (Covid 19) Epidemic on Businesses: A Study on Adıyaman Park AVM

Abstract

This study was carried out in order to reveal how the businesses in Adıyaman Park AVM operating in Adıyaman were economically affected by the Covid 19 epidemic, their perspectives on the applied economic policies and their post-pandemic economic predictions. In this context, a questionnaire consisting of 31 questions was applied to measure the opinions of business managers in Adıyaman Park AVM. The data obtained after the survey study was analyzed in the statistical program. Within the scope of the study, frequency and percentage analyzes were used to determine the demographic characteristics of the participants. On the other hand, t-test and one-way Anova analyzes were used to determine participant views on the economic effects of the Covid 19 epidemic on businesses. Looking at the data obtained, it was seen that 77.5% of the participants had significant concerns about the future. Again, 50% of the participants are afraid of closing their workplaces, while 93.8% think that small-scale businesses will face the risk of closing. On the other hand, 71.9% of the participants stated that they would reduce the number of employees in their workplaces. As a result of this, it was seen that the number of those who stated that the unemployment rate would increase throughout the country was very high. With this study, it was concluded that the Covid 19 epidemic had very negative economic effects on businesses.

Keywords: *Covid 19, Epidemic, Business, Economic activities, Research.*

JEL: M20, M21

1. Giriş

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Wuhan eyaletinde Aralık 2019 tarihinde görülen ve kısa bir süre zarfında küresel ölçekte bir sorun haline dönüşen korona virüsün yeni tipi (Covid 19) gündelik yaşamın çok büyük oranda değişmesine yol açmıştır. Bölgesel bir mesele olarak ortaya çıkan Covid 19, artan insan hareketliliği ve yüksek düzeydeki bulaşıcılık hızına bağlı olarak kısa sürede küresel ölçekte bir salgın haline gelmiştir (Özer ve Suna, 2020). Covid 19'dan etkilenen ülkeler, virüsün bulaşıcılık hızını düşürmek ve virüsle baş edebilmek için sosyo-ekonomik bakımdan yoğun bir gayret içine girmişlerdir. Ülkeler, Covid 19'un bulaşıcılık özelliğini ortadan kaldırmak için sınırlardaki giriş çıkışları kontrol altına tutmaya yönelik çalışmalar başlatmışlar, kendi halklarına mücbir sebepler olmadıkça sokağa çıkmamalarını ve sosyal mesafeye dikkat ederek, maske takmaya önem vermelerini önermişlerdir. Fakat bu alınan tedbirlerin yetersiz kalması ve virüsün hızlı bir biçimde yayılmaya devam etmesiyle birlikte karantina ve kapanma gibi sıkı önlemlerin alınmaya başlandığı görülmüştür (Nakiboğlu ve Işık, 2020).

Vaka oranlarında yaşanan hızlı yükseliş sağlık sistemlerini işleyemez duruma getirmiş, bunun sonucu olarak kriz ortamına dönüşen bir süreç yaşanmaya başlamıştır. Sağlık sisteminde ortaya çıkan bu krizin etkileri zamanla ülke ekonomilerinde de olumsuz durumlar

ortaya çıkarmıştır. Salgının büyümesiyle beraber tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gerek finansal piyasalar gerekse de mal ve hizmet piyasaları bu durumdan etkilemiş, tedarik ve üretim süreçlerini neredeyse kapanma durumuyla karşı karşıya kalmıştır. İlerleyen süreçte küresel ölçekte büyük ekonomik bir durgunluk yaşanmış, ortaya çıkan bu durumun 1929 Büyük Ekonomik Buhran'dan sonra dünyanın yaşadığı büyük krizlerden biri olduğu ifade edilmiştir (Güner, 2021). Salgın süreci devletlerin iç dinamiğini olumsuz yönde etkilediği gibi uluslararası finans ve para sistemleri ile ticari faaliyetlerini de içerisine alacak şekilde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülke ekonomileri için kritik öneme sahip pek çok hususu olumsuz etkilemiştir (Türk, Bingül ve Ak, 2020).

Her geçen gün salgının gidişatına yönelik yaşanan belirsizlik durumu daha tehlikeli bir hale dönüştürmektedir. Mali piyasalardaki daralma, ailedeki gelir düşüşü ve işletmelerin yaşadığı nakit sıkıntısı talepte de bir azalmaya yol açmıştır. Salgının genişlemesiyle birlikte uygulanan sosyal mesafe kuralları hizmet sektörünün faaliyetlerinde de büyük düşüşler ortaya çıkarmıştır. Salgının sebep olduğu ekonomik koşullar, işsizlik oranlarının artmasına, talepte bir düşüşün yaşanmasına ve üretim sektöründe sorunların çıkmasına sebep olmuştur. Bu durum, küresel ölçekte bütün ekonomileri az ya da çok olumsuz şekilde etkilemiş, ülkelerin kriz yaşamalarına zemin hazırlamıştır (Adıgüzel, 2020). Uluslararası şirketlerde dâhil olmak üzere KOBİ ve mikro ölçekli işletmeler salgından olumsuz etkilenmiş, iş yerleri ve üretim merkezleri kapanma durumunda kalmıştır. Bunun sonucu olarak ta gelirler azalmış ve harcama düzeylerinde de önemli düşüşler yaşanmıştır (Güner, 2021).

Ekonomi ve çalışma hayatının Covid 19'dan olumsuz şekilde etkilendiği aşikârdır. Salgının tüm dünyada yayılmasıyla birlikte pek çok ülkenin bütçelerini yeniden gözden geçirmek zorunda kaldığı ve salgının gerek küresel ekonomide gerekse de uluslararası ticarette önemli mali sıkıntılara sebep olduğu bilinmektedir (Güngörer, 2020). Salgına bağlı olarak yaşanan gelişmeler, ülkemizde de 2020 yılının Mart ayından itibaren kendisini göstermiştir. Salgın, ülkemizi ekonomik olarak başta dış ticaret, turizm ve hizmet veren kurum/kuruluş kanallarıyla etkilemeye başlamıştır. Zamanla daha derin etkiler yaratmaya başlayan salgın kökenli bu kriz; hizmetler sektöründe (eğitim, restoran, kafe vb. iş kollarında) işleyişe ara verilmesine, alışveriş merkezlerinin kapanmasına ve seyahat kısıtlamalarına ortam hazırlamıştır (Aytekin ve Karyağdı, 2021). Genel hatlarıyla ekonomik açıdan salgının etkilerine bakıldığında, ülke ekonomimizi istihdam, üretim, ihracat, gelir düzeyi, bütçe ve cari açık ile toplam borç yükü gibi farklı konularda olumsuz yönde etkileyerek durgunluğa sürüklemiştir (Can, 2020).

Halkın salgından en az düzeyde etkilenmesini sağlamak için alınan önlemler ve kısıtlamalar pek çok üretici ve tüketicinin ekonomik faaliyetlerinde önemli azalmalara sebep olmuştur (Arslan ve Bayar, 2020). Salgının ortaya çıkması ile birlikte gelişen ekonomik tablo, aslında salgının etkilerini azaltmak için alınan önlemlerin bir karşılığıdır. Gerek ülkeler arası gerekse de ülke içerisinde seyahatlerin yasaklanmış olması, eğitim faaliyetlerinin ara verilmesi, sokağa çıkma tedbirlerinin alınması, hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ile Alış Veriş Merkezlerinin kapatılması bu türden önlemlere örnek

teşkil etmektedir. Gelişmekte olan veya gelişmiş ülke fark etmeksizin salgının ülke ekonomilerinin tamamını olumsuz yönde etkilediği açıkça görülmekle birlikte bu sürecin daha ne kadar bir süre devam edeceğini öngörmekte mümkün değildir. Hal böyle olunca alınan ekonomik tedbirlerin salgının ortaya çıkaracağı olumsuzlukları en aza indirmesi açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir (Arslan ve Bayar, 2020).

Salgının etkilerini azaltma hususunda uygulanan ekonomi politikalarının kısa ve orta vadedeki analizleri aşağıdaki biçimde sıralayabilir (Soylu, 2020):

- Kısa vadede ekonomi politikaların temel başlangıç noktası, sosyal yardım mekanizmasını işler hale getirerek süreçten olumsuz etkilenen firmalara acil mali destek sağlamak olmuştur. Diğer bir ifade ile vatandaşlar ve işletmeler temel hedef noktası olarak görülmüştür. Buradaki başlıca motivasyon kaynağı, ekonomiyi canlandırmaktan ziyade işsizlik ve iflası engellemek olmuştur.
- Orta vadedeki ekonomi politikaları ise finansal teşvikler vasıtasıyla kamunun sunmuş olduğu hizmetlerinin devamlılığını sağlamak, firmalara destek vererek faaliyetlerini sürdürebilmeleri için gerekli tedbirleri almaktır.

Bu noktada Covid 19 salgınının ülke ekonomimizde ortaya çıkması muhtemel etkisini en aza indirebilmek için bir takım ekonomik tedbirler alındığı görülmüştür. 18 Mart 2020 tarihinde "Ekonomik İstikrar Kalkanı" başlığı altındaki destek paketi uygulamaya konulmuştur. Firmalara yönelik uygulamaya konulan tedbirler aşağıdaki biçimde özetlenebilir (Çetin, 2020, http://www.istanbul.gov.tr):

- Lojistik-Ulaşım, Otomotiv, Perakende Sektörü, Sinema-Tiyatro, AVM, Yiyecek-İçecek, Konaklama, Tekstil-Konfeksiyon ve Etkinlik-Organizasyon sektörleri için Muhtasar ve KDV tevkifatı ile SGK primleri Nisan, Mayıs ve Haziran ödemeleri 6'şar ay süreyle ertelendi.
- Covid 19 salgınına yönelik alınan tedbirlerden etkilendiği için nakit akışında sıkıntı olan işletmelerin bankalar nezdindeki kredi anapara ve faiz ödemeleri en az 3 ay ötelenerek, ihtiyaç olması halinde bu firmalara ek finansal destek sağlanacaktır.
- Kredi Garanti Fonunun limiti 25 milyar TL'den 50 milyar TL'ye yükseltilecek, krediden yararlanmada öncelik yaşanan süreçten olumsuz yönde etkilendiği için likidite ihtiyacı doğan ve teminat açığı bulunan işletmeler ile KOBİ'lere verilecektir.
- Yaşanan bu süreçte işlerinin olumsuz yönde etkilendiğini beyan ederek talepte bulunan esnaf ve sanatkârların Halkbank'a olan kredi borçları, Nisan, Mayıs ve Haziran aylarına ait anapara ile faiz ödemeleri 3 ay süreyle ve faizsiz olarak ertelenecek.
- Salgının yayılmasına yönelik alınan önlemlerin sonucunda Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında temerrüde düşen firmaların kredi siciline "mücbir sebep" notu düşülecek.
- Kısa Çalışma Ödeneği devreye konularak, yararlanma noktasında gereken prosedür kolaylaştırılarak hızlandırılacak. Böylelikle işverenin üzerindeki yük azaltılmış olacak.

- İstihdamdaki devamlılığı sağlamak gayesiyle telafi çalışma süresi 2 aydan 4 aya yükseltilecek.
- Asgari ücrete yönelik verilen destek devam ettirilecek.

Uygulamaya konulan bu tedbirler ile bir nebzede olsa salgından olumsuz etkilenen sektörler ve işletmelere destek olunmaya çalışılmıştır.

Son otuz yıldır hayatımız ayrılmaz bir noktası haline gelen Alışveriş Merkezleri (AVM'ler), verilen hizmet kalitesi, sunulan ürünlerin çeşitliliği ve müşterilerin bütün ihtiyaçlarını tek bir noktada karşılayabilme olanaklarının yanında; bireylerin ve ailelerin birlikte daha iyi vakit geçirebilmeleri için bir takım etkinlikler yaparak, onların sosyalleşme ihtiyaçlarını da karşılayabilen özellikleriyle bulundukları bölgelere canlılık ve renk katmaktadır (Köksal ve Aydın, 2015). Bu günün müşterileri alışveriş yapmayı bir mal veya hizmeti satın alma işi olarak görmekten ziyade, hoşça vakit geçirme ve eğlence olanağı da sunan bir sosyal faaliyet şeklinde görmektedirler. Bu tür istekleri karşılayabilme açısından market, eğlence, mağaza, yeme-içme ve park olanaklarının birlikte karşılandığı alışveriş merkezleri çok önemli avantajları içerisinde barındırmaktadır (İçal ve Aliağaoğlu, 2016).

Bugün bulundukları illerin sanat eserleri şeklinde inşa edilen alışveriş merkezleri, merkezi bir idare tarafından yönetilen, tek çatı altında ve tek bir imaja haiz olmaları sebebiyle geleneksel alışveriş merkezlerinden ayrı tutulmaktadır. Bu türdeki alışveriş merkezleri, kapladığı alanın genişliği, içerdiğindeki ticari faaliyetlerin çok yönlülüğü, hizmet etme sürelerinin uzunluğu ve yatırımın iktisadi değeri bakımından diğerlerinden ayrılmaktadır (Akgün, 2010).

Ülkemizde modern anlamdaki ilk alışveriş merkezi olan Galleria, 1988 yılında devlet tarafından yap, işlet devret modeliyle inşa edilmiştir. Galleria'nın açılmasından sonra, İstanbul'da Nova Baran (1990), Atrium (1992), Akmerkez (1993), Capitol (1993), Carrefour (1993) ve Ankara'da Atakule (1988) ile Karum (1993) faaliyete geçmiştir. 2009 yılına gelindiğinde sayısı 208'e ulaşan alışveriş merkezlerinin, çoğunluğu İstanbul'da olmak üzere bugün yaklaşık 450 civarında olduğu ifade edilmektedir (Uzun, Gül, Gül, Uzun ve Uzun, 2017). Adıyaman ilinin ilk Alışveriş Merkezi olan Adıyaman Park AVM 23 Mart 2018 tarihinde açılarak bünyesinde barındırdığı birçok marka ve firma ile yöre halkına hizmet vermeye başlamıştır.

2. Literatür Taraması

Taymaz'ın (2020), Covid 19 önlemlerinin ekonomik etkilerini incelediği çalışmasında, alınan tedbirlerden direkt etkilenen sektörlerin birçoğunun düşük ücretli çalışan istihdam eden küçük ölçekli işletmelerden olduğu görülmektedir. Bu sebeple bu sektörlerde yaşanacak olan daralmanın yoksulluğu daha hızlı bir biçimde artıracağı ifade edilmiştir. Yaşanan bu sıkıntıları azaltmak için kısa çalışma ödeneği ve işsizlik sigortasından destek sağlanması, diğer taraftan emeklilere ve hane geliri düşük vatandaşlara da ek gelir

desteğinin verilmesinin oldukça önemli olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra, Covid 19 önlemlerinin istisnai yapısı sebebiyle gelir desteklerinin, asgari çalışma süresine benzer şartlar getirilmeden otomatik olarak uygulanması gerektiğinin önemine değinmiştir.

Nakiboğlu ve Işık (2020) yapmış oldukları çalışmalarında, işletme sahiplerinin Covid 19 salgını bitiminde ekonomik faaliyetlerini devam ettirebilme noktasında çok ciddi kaydı duydukları, yine pandemi süreci boyunca uygulamaya konulan ekonomik politikaların yetersiz kaldığı, bununla birlikte Covid19 salgını sonrası içinde ekonomik olarak önemli endişeler taşıdıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Çetin (2020), Covid 19 salgınının Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisini genel ekonomik faaliyetlerin düzeyi açısından analiz ettiği çalışmasında, salgın döneminde sokağa çıkma yasakları, ülke içi ve ülke dışı seyahat kısıtlamaları ile para politikası kararlarının ve kamu harcama tutarlarının genel iktisadi faaliyetlerin düzeyi ile anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Eğri ve Doğaner (2020), Covid 19 pandemisinin ekonomik kriz boyutunu inceledikleri çalışmalarında, ekonomik olarak ortaya çıkan şoklardan en yüksek düzeyde etkilenen işletmelerin Covid 19 salgını sebebiyle ağır yaralar aldıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte salgın sonrası iyileşme döneminde bütün aktörlerin ortak bir paydada buluşarak oluşturacakları işbirliği ile ülke ekonomisinde çok önemli bir noktaya sahip olan işletmelerin normalleşmesi için gerekli tedbirlerin ivedi bir şekilde alınması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Can (2021) yapmış olduğu araştırmada, Covid 19 salgınının Türkiye'deki işletmeler üzerindeki etkilerini sorunlar, dönüşümler ve olanaklar perspektifinde incelemiştir. Araştırma sonucunda, salgınla birlikte ortaya çıkan ekonomik krizin ilk etapta talepte daralma, üretim ve süreçlerde aksama, tedarik zincirinde kopma olmak üzere işletmeler nezdinde birçok olumsuz sonuçların ortaya çıktığını ifade etmiştir.

Oral ve Sevinç (2020) yapmış oldukları çalışmada, Covid 19 pandemisinin ülke ekonomisinde önemli etkiler meydana getirdiği, bu etkilerin ortadan kaldırılabilmesi için devlet desteklerinin önemli bir role sahip olduğunu, söz konusu bu desteklerin sağlanmasında ise yaşanan pandemi sürecinin zaman boyutunun belirsizliğinin dikkate alınmasının önem arz ettiğini ortaya koymuştur.

Nicola vd. (2020), Covid 19'un küresel ekonomi üzerindeki sosyo-ekonomik tesirlerini inceledikleri araştırmalarında, ülkelerin yaşanan kriz sonrasında ekonomilerini yeniden dengeye oturtmak için orta ve uzun vadede planlamalar yapmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda girişimciliği teşvik edecek bir ekonomik sisteme ihtiyaç duyulacağını belirtmişlerdir.

Loayza ve Pennings (2020), Covid 19'un gelişme eğiliminde olan ekonomiler üzerindeki etkilerini incelediği araştırmalarında, nakdi teşviklerin önemine değinmişlerdir. Bunun yanında kamu tarafından sağlanan hizmetlerin devamlılığına ve halka sunulan sosyal yardımların da önemine değinmişlerdir.

3. Araştırma

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın amacı, araştırmanın etiği, kapsamı ve araştırmada kullanılan yönteme dair bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, Covid 19 salgınının Adıyaman ilinde faaliyet gösteren Adıyaman Park AVM'deki işletmeler üzerindeki ekonomik etkilerinin ortaya çıkarılması amacıyla yapılmıştır.

3.2. Kapsam ve Yöntem

Araştırmanın kapsamını, Adıyaman ilinde faaliyet gösteren Adıyaman Park AVM'deki işletmeler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, ismi geçen alışveriş merkezindeki 32 işletmenin yöneticileriyle yüz yüze görüşülerek anket uygulanmıştır. Veri toplamak amacıyla anket uygulaması 2021 yılının Ağustos ayında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya ilişkin verilerin toplanması için anket yöntemi kullanılmıştır. Verilere ulaşma yöntemi olarak anket, belirli bir konu hakkında tutum, düşünce ve davranışları önceden hazırlanmış bir sıra ve yapıda oluşturulmuş sorularla veri toplamayı sağlayan bir yöntemdir (Gürbüz ve Şahin, 2016). Bu çalışmada, araştırmacılardan gerekli izinler alınarak verilerin toplanması amacıyla Nakiboğlu ve Işık (2020) tarafından geliştirilen ölçekten yararlanılmıştır. Çalışma iki bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde ankete katılan katılımcıların demografik özelliklerine yönelik 7 soru bulunmaktadır. İkinci bölümü ise 5 likert ölçeğinde hazırlanmış "Covid 19 salgınının işletmeler üzerindeki ekonomik etkilerini" ortaya çıkarmak maksadıyla hazırlanmış 24 sorudan oluşmaktadır.

3.3. Araştırmanın Etiği

"Koronavirüs (Covid 19) Salgınının İşletmeler Üzerindeki Ekonomik Etkileri: Adıyaman Park AVM Üzerine Bir Araştırma" başlıklı bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel ve etik kurallara uyulmuştur. Anket formunun uygulanması için Adıyaman Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan, 01.06.2021 tarih ve 111 sayılı karar ile gerekli olan izin alınmıştır.

4. Bulgular

4.1. Geçerlilik Analizi

Araştırmada öncelikle "Covid-19 Salgınının İşletmeler Üzerindeki Ekonomik Etkileri Ölçeği"ne yönelik geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini sağlamak için keşfedici faktör analizi uygulanmıştır. Uygulanan Barlett testi neticesinde faktör analizine tabi tutulan değişkenler arasında anlamlı ilişkilerin olduğu ($p=0.00<0.05$) ve örneklem sayısının faktör analizinin yapılabilmesi için yeterli düzeyde olduğu görülmüştür ($KMO=0.663>0,60$). Faktör analizi için varimax metodu tercih edilerek faktörlerin kendi aralarındaki ilişki yapısının eşit kalması sağlanmıştır. Yapılan faktör analizi

neticesinde değişkenlerin toplam varyansı %71.738 olan 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Ortaya çıkan faktörlerin muhtevası dikkate alınarak 11 maddeden oluşan birinci faktör "Covid 19'un Ekonomik Faaliyetlerin Sürdürülebilirliğine Etkisi" olarak, 10 maddeden oluşan ikinci faktör "Covid 19 Sürecinde Uygulanan Ekonomi Politikalarına Yönelik Görüşler" ve 3 maddeden oluşan üçüncü faktör ise "Covid 19 Pandemisi Sonrasına Yönelik Ekonomik Öngörüler" şeklinde adlandırılmıştır. Ortaya çıkan faktör yapısı ile faktör yükleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Covid19 Salgınının İşletmeler Üzerindeki Ekonomik Etkileri Ölçeğinin Faktör Yapısı

FAKTÖR YAPISI	**FAKTÖR YÜKÜ**
Covid-19'un Ekonomik Faaliyetlerin Sürdürülebilirliğine Etkisi (Özdeğer=14,428; Açıklanan Varyans=32,214)	
1. Gelecekle ilgili ekonomik endişelerim var.	0,53
2. Ekonomik açıdan kendimi yetersiz hissediyorum.	0,737
4. İşyerimi kapatmak zorunda kalmaktan korkuyorum.	0,757
5. Evime ve çocuklarıma bakamamaktan endişeliyim.	0,706
7. Alacaklarımı tahsil edemeyeceğimi düşünüyorum.	0,702
16. Bankalarla kredi borcu ve kredi kartı ödemelerinden dolayı sorun yaşayabileceğimi düşünüyorum.	0,644
17. Sattığımız ürün ve hizmetlere önceki gibi talep olmayacağını düşünüyorum.	0,561
20. Çek ve senetlerimi ödeyemeyeceğimi düşünüyorum.	0,838
21. Yeni girişimcilik faaliyetlerine yönelemeyeceğimi düşünüyorum.	0,825
23. Personel sayısında azaltma yapma mecburiyetinde kalacağımı düşünüyorum.	0,78
24. Önemli düzeyde iş kaybı yaşayacağımı düşünüyorum.	0,778
Covid 19 Sürecinde Uygulanan Ekonomi Politikalarına Yönelik Görüşler (Özdeğer=1,602; Açıklanan Varyans=28,112)	
3. Ekonominin salgın öncesindeki haline döneceğine inanmıyorum.	0,663
6. Şu anki ekonomik durağanlığın ileriki dönemlerde ekonomik bakımdan sıkıntı oluşturacağını düşünüyorum.	0,731
8. Alınan ekonomik tedbirleri yetersiz buluyorum.	0,762
9. Verilen teşviklerden yararlanamıyorum.	0,651
10. Verilen ekonomik teşviklerin yetersiz kaldığını düşünüyorum.	0,778
11. Ekonominin canlanmasının uzun süre alacağını düşünüyorum.	0,796

13. Bütün sektörlerin ekonomik bakımdan olumsuz etkilendiğini düşünüyorum.	0,683
14. İşsizliğin artacağını düşünüyorum.	0,665
15. Enflasyonun ciddi oranda artacağını düşünüyorum.	0,56
19. Küçük ölçekli işletmelerin kapanma riskiyle karşılaşacağını düşünüyorum.	0,591
Covid 19 Pandemisi Sonrasına Yönelik Ekonomik Öngörüler (Özdeğer=1,188; Açıklanan Varyans=11,412)	
12. Genel ekonomik yapıdan dijital ekonomiye hızlı bir geçiş olacağını düşünüyorum.	0,845
18. Rekabetin daha da büyüyeceğini, bununla birlikte kârlılık oranlarının da azalacağını düşünüyorum.	0,561
22. Uygulanmakta olan iktisadi politikalarının salgın sebebiyle uğradığım zararı ortadan kaldıramayacağını düşünüyorum.	0,588

4.2. Güvenilirlik Analizi

Araştırma kapsamında kullanılan anketin güvenilirlik düzeyini ortaya konmak için Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda 0,70 ve üzerinde çıkan güvenilirlik katsayısı yeterli olarak kabul edilmektedir (Bayram, 2017: 194). Yapılan analiz sonucunda çalışmanın genel güvenilirliğine yönelik Cronbach's Alpha katsayısının 0,968 olduğu ortaya çıkmıştır. Alt ölçeklerin Cronbach's Alpha katsayıları ise Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Güvenilirlik Analizi Sonuç Tablosu

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach's Alfa Katsayısı
Genel	24	0,968
1- Covid 19'un Ekonomik Faaliyetlerin Sürdürülebilirliğine Etkisi	11	0,785
2- Covid 19 Sürecinde Uygulanan Ekonomik Politikalara Yönelik Görüşler	10	0,748
3- Covid 19 Pandemisi Sonrasına Yönelik Ekonomik Öngörüler	3	0,913

4.1. Araştırma Bulgularının Yorumlanması ve Değerlendirilmesi

Bu bölümde, katılımcılara ait demografik bilgiler ve çalışma kapsamında elde edilen diğer bulgulara yönelik yorum ve değerlendirmeler yer almaktadır.

4.1.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Veriler

Katılımcıların demografik özelliklerini içeren bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Demografik Bulgular

Demografik Özellikler		**N**	**%**
Cinsiyet	Kadın	18	56,2
	Erkek	14	43,8
Yaşınız	20-30	21	65,6
	31-40	8	25,0
	41-50	2	6,3
	51-60	1	3.1
	61 ve üzeri	0	0
İşletmenin Faaliyet Süresi	1 Yıldan Az	4	12,5
	1-3 Yıl Arası	7	21,9
	3 ve Üzeri	21	65,6
Eğitim Düzeyi	Lise ve Altı	8	25,0
	Ön Lisans	15	46,9
	Lisans	6	18,7
	Lisansüstü	3	9,4
İşletmenizin Hukuki Statüsü	Kurumsal İşletme	10	31,3
	Şahıs İşletmesi	10	31,3
	Franchising	9	28,1
	Şirket	3	9,3
Faaliyet Gösterdiği Sektör	Hazır Giyim ve Ayakkabı	19	59,4
	Kozmetik	4	12,6
	Beyaz Eşya ve Küçük Ev Aletleri	1	3,1
	Kitap, Kırtasiye ve Oyuncak	1	3,1
	Restoran ve Kafe	3	9,4
	Optik ve Saat	1	3,1
	Takı ve Sarrafiye	1	3,1
	Sinema ve Eğlence	1	3,1
	Hizmet	1	73,1
İşletmenizin Yıllık Cirosu (TL)	100.000 ve Altı	11	34,4
	100.000-250.000	9	28,1
	251.000-500.000	8	25,0
	501.000 ve Üstü	4	12,5

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırmaya 32 işletme yöneticisi katkı sağlamıştır. Verilere bakıldığında, katılımcıların %56,2'si (18) kadın, %43,8'i (14) ise erkektir. Katılımcıların yaşlarına göre dağılımına bakıldığında, %65,6'sı 20-30 yaş aralığında, %25'i 31-40 yaş, %6,3'ü 41-50 yaş ve %3,1'i iye 51-60 yaş aralığındadır. Eğitim düzeyini gösterir veriler incelendiğinde, %25'inin lise ve altı, %46,9'unun ön lisans, %18,7'sinin lisans ve %9,4'nün ise yüksek lisans düzeyinde olduğu görülmüştür. İşletmelerin %65,6'sı üç yıldan fazladır faaliyetlerini sürdürürken, %21,9'u 1-3 yıl arası, %12,5'i ise bir yıldan az süredir faaliyetlerini devam ettirmektedir. İşletmelerin hukuki statüsü açısından bakıldığında %31,3'ü kurumsal işletme yine %31,3'ü şahıs işletmesi iken %28,1'i franchising ve %9,3'ünün ise şirket olduğu görülmektedir. İşletmelerin , %59,4'ü hazır giyim ve ayakkabı sektöründe, %12,6'sı kozmetik sektöründe, %9,4'ü restoran ve kafe sektöründe iken diğer sektörlerde ise işletmeler %3,1'lik orana sahiptir. Son olarak işletmelerin yıllık cirolarına bakıldığında, %34,'sinin yıllık cirosu 100.000 TL ve altı iken, %28,1'nin 100.000-250.000 TL arası, %25'nin 251.000-500.000 TL arası ve %12,5'nin ise 501.000 TL ve üstü olduğu ortaya çıkmıştır.

4.1.2. Covid 19'un Ekonomik Faaliyetlerin Sürdürülebilirliğine Etkisine Yönelik Bulgular

Tablo 4. Covid 19'un Ekonomik Faaliyetlerin Sürdürülebilirliğine Etkisine İlişkin Veriler

Covid 19'un Ekonomik Faaliyetlerin Sürdürülebilirliğine Etkisi	**Kesinlikle Katılmıyorum**	**Katılmıyorum**	**Kararsızım**	**Katılıyorum**	**Tamamen Katılıyorum**
	N %	**N %**	**N %**	**N %**	**N %**
Gelecekle ilgili ekonomik endişelerim var.	1 (3,1)	1 (3,1)	2 (6,3)	8 (25,0)	20 (62,5)
Ekonomik açıdan kendimi yetersiz hissediyorum.	2 (6,3)	5 (15,6)	1 (3,1)	10 (31,2)	14 (43,8)
İşyerimi kapatmak zorunda kalmaktan korkuyorum.	3 (9,4)	4 (12,5)	9 (28.1)	8 (25,0)	8 (25,0)
Evime ve çocuklarıma bakamamaktan endişeliyim.	1 (3,1)	5 (15,6)	4 (12,5)	8 (25,0)	14 (43,8)
Alacaklarımı tahsil edemeyeceğimi düşünüyorum.	1 (3,1)	6 (18,8)	5 (15,6)	9 (28,1)	11 (34,4)

Bankalarla kredi borcu ve kredi kartı ödemelerinden dolayı sorun yaşayabileceğimi düşünüyorum	1 (3,1)	3 (9,4)	5 (15,6)	6 (18,8)	17 (53,1)
Çek ve senetlerimi ödeyemeyeceğimi düşünüyorum	1 (3,1)	3 (9,4)	8 (25,0)	8 (25,0)	12 (37,5)
Sattığımız ürün ve hizmetlere önceki gibi talep olmayacağını düşünüyorum.	1 (3,1)	4 (12,5)	5 (15,6)	6 (18,8)	16 (50,0)
Yeni girişimcilik faaliyetlerine yönelemeyeceğimi düşünüyorum.	2 (6,2)	3 (9,4)	5 (15,6)	10 (31,3)	12 (37,5)
Personel sayısında azaltma yapma mecburiyetinde kalacağımı düşünüyorum.	1 (3,1)	2 (6,2)	6 (18,8)	8 (25,0)	15 (46,9)
Önemli düzeyde iş kaybı yaşayacağımı düşünüyorum.	1 (3,1)	2 (6,2)	4 (12,5)	9 (28,2)	16 (50,0)

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde, katılımcıların ekonomik faaliyetlerin sürdürebilirliği noktasındaki görüşleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

- Katılımcıların %77,5'inin gelecekle ilgili ekonomik kaygılar duyduğu görülmektedir.
- Yine %75'i ise ekonomik açıdan kendilerini yetersiz hissetmektedir.
- Katılımcıların %50'si işyerlerini kapatma zorunda kalmaktan korkarken, %28,1'i bu konuda kararsız olduğunu ifade etmiştir.
- Katılımcıların %68,8'i evine ve çocuklarına bakma noktasında endişe duyarken, %18,7'lik kısmının ise herhangi bir endişesinin olmadığı görülmüştür.
- %62,5'lik bir oranın alacaklarını tahsil edemeyeceklerini düşündükleri görülmüştür.
- Katılımcıların %71,9'u ödemeler noktasında bankalarla sorun yaşayacaklarını belirtmiştir.
- Benzer biçimde, %62,5'lik kısmı çek ve senetlerini ödeyemeyeceklerini düşünürken, %25'lik bir oranı ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmiştir.
- Katılımcıların %68,8'lik bir oranı sundukları mal ve hizmetlere eskisi gibi bir talep olmayacağını ifade etmiştir.
- Yeni girişimcilik faaliyetlerinde bulunmayacaklarını belirtenlerin oranı %68,8'dir.
- Katılımcıların %71,9'u personel sayısını azaltabileceğini düşünürken, %18,8'i bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir.
- Son olarak katılımcıların %78,2'si önemli düzeyde iş kayıpları yaşayacaklarını ifade etmişlerdir.

Genel olarak bakıldığında, çalışmaya katılan işletmelerin Covid 19 pandemi sürecinde ekonomik faaliyetlerini sürdürebilme noktasında çok ciddi kaygılarının olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

4.1.2.1. Covid 19'un Ekonomik Faaliyetlerin Sürdürülebilirliğine Etkisine Yönelik Hipotezler

Cinsiyet Değişkene Göre Hipotez Testi Sonuçları

H_0= Katılımcıların, Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürebilirliğine etkisine yönelik görüşleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Katılımcıların, Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürebilirliğine etkisine yönelik görüşleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Katılımcıların, Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürebilirliğine etkisine yönelik görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği 32 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinden analiz edilmiştir. Bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ort.	S.S.	S.D.	t	p
Kadın	18	4,1818	,73061	30	1,603	,149
Erkek	14	3,6364	1,18531			

Elde edilen verilere bakıldığında katılımcıların, Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürebilirliğine etkisine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Bu sonuca göre H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

İşletmelerin Faaliyet Süresi Açısından Hipotezler

H_0= Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürebilirliğine etkisi işletmelerin faaliyet süresine göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürebilirliğine etkisi işletmelerin faaliyet süresine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

İşletmelerin Hukuki Statüsü Açısından Hipotezler

H_0= Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürebilirliğine etkisi işletmelerin hukuki yapısına göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürebilirliğine etkisi işletmelerin hukuki yapısına göre anlamlı bir farklılık gösterir.

İşletmelerin Faaliyet Gösterdiği Sektör Açısından Hipotezler

H_0= Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürebilirliğine etkisi işletmelerin faaliyette bulunduğu sektöre göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürebilirliğine etkisi işletmelerin faaliyette bulunduğu sektöre göre anlamlı bir farklılık gösterir.

İşletmelerin Yıllık Cirosu Açısından Hipotezler

H_0= Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürebilirliğine etkisi işletmelerin yıllık cirosuna göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürebilirliğine etkisi işletmelerin yıllık cirosuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 6. Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F	p
Faaliyet Süresi Açısından	Gruplar Arası	0,332	2	0,166	0,16	0,85
	Grup İçi	29,35	29	1,012		
	Toplam	29,682	31			
Hukuki Statüsü Açısından	Gruplar Arası	1,85	3	0,617	0,62	0,61
	Grup İçi	27,831	28	0,994		
	Toplam	29,682	31			
Faaliyet Gösterdiği Sektör Açısından	Gruplar Arası	11,76	8	1,47	1,89	0,11
	Grup İçi	17,922	23	0,779		
	Toplam	29,682	31			
Yıllık Ciro Açısından	Gruplar Arası	2,848	3	0,949	0,99	0,41
	Grup İçi	26,834	28	0,958		
	Toplam	29,682	31			

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürebilirliğine etkisinde "işletmelerin faaliyet süresine" göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Benzer şekilde, "işletmelerin hukuki yapısı, işletmelerin faaliyette bulunduğu sektör ve işletmelerin yıllık cirosu" açısından da anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır ($p>0,05$). Bu sonuçlara göre H_0 hipotezleri kabul edilmiştir.

4.1.3. Covid 19 Sürecinde Uygulanan Ekonomi Politikalarına Yönelik Bulgular

Tablo 7. Covid 19 Sürecinde Uygulanan Ekonomi Politikalarına

Covid-19 Sürecinde Uygulanan Ekonomi Politikalarına Yönelik Görüşler	**Kesinlikle Katılmıyorum**	**Katılmıyorum**	**Kararsızım**	**Katılıyorum**	**Tamamen Katılıyorum**
	N %	**N %**	**N %**	**N %**	**N %**
Ekonominin salgın öncesindeki haline döneceğine inanmıyorum.	2 -6,3	1 -3,1	6 -18,8	5 -15,6	18 -56,2
Şu anki ekonomik durağanlığın ileriki dönemlerde ekonomik bakımdan sıkıntı oluşturacağını düşünüyorum.	2 -6,3	2 -6,3	4 -12,5	5 -15,6	19 -59,3
Alınan ekonomik tedbirleri yetersiz buluyorum.	2 -6,3	0 0	4 -12,5	6 -18,7	20 -62,5
Verilen teşviklerden yararlanamıyorum.	2 -6,3	6 -18,8	1 -3,1	8 -25	15 -46,8
Verilen ekonomik teşviklerin yetersiz kaldığını düşünüyorum.	2 -6,3	2 -6,3	3 -9,3	6 -18,8	19 -59,3
Ekonominin canlanmasının uzun süre alacağını düşünüyorum.	3 -9,3	2 -6,4	1 -3,1	11 -34,4	15 -46,9
Bütün sektörlerin ekonomik bakımdan olumsuz etkilendiğini düşünüyorum.	2 -6,3	2 -6,3	2 -6,3	5 -15,6	21 -65,5
İşsizliğin artacağını düşünüyorum.	2 -6,3	1 -3,1	0 0	8 -25	21 -65,6
Enflasyonun ciddi oranda artacağını düşünüyorum.	0 0	3 -9,4	3 -9,4	9 -28,1	17 -53,1
Küçük ölçekli işletmelerin kapanma riskiyle karşılaşacağını düşünüyorum.	1 -3,1	0 0	1 -3,1	8 -25	22 -68,8

Tablo 7'deki veriler incelendiğinde, katılımcıların Covid 19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

- Katılımcıların %71,8'inin ekonominin salgın öncesindeki haline döneceğine inanmadıkları görülmektedir.
- Katılımcıların %74,9'u ekonomik durağanlığın ileriki dönemlerde ekonomik bakımdan sıkıntı yaratacağını düşünmektedir.

- Yine katılımcıların %81,2'si uygulanan ekonomik tedbirleri yetersiz bulmaktadır.
- Katılımcıların %71,8'i sunulan ekonomik teşviklerden yararlanamadıklarını belirtirken, %25,1'i ise bu teşviklerden faydalandıklarını ifade etmişlerdir.
- Diğer taraftan katılımcıların %78,1'i verilen ekonomik teşvikleri yetersiz bulmaktadır.
- Ekonominin yeniden canlanmasının uzun süre alacağını düşünen katılımcıların oranı ise % 81,3'tür.
- Benzer şekilde katılımcıların %81,1'i tüm sektörlerin salgından olumsuz bir biçimde etkileneceğini düşünmektedir.
- Katılımcıların %90,6 gibi çok büyük bir oranı ise işsizliğin artacağını ifade ederken, benzer şekilde %81,2'iside enflasyonun ciddi şekilde artacağını düşünmektedir.
- Son olarak katılımcıların %93.8'i küçük ölçekli işletmelerin kapanma riskiyle karşı karşıya kalacağını ifade etmiştir.

4.1.3.1.Covid 19 Sürecinde Uygulanan Ekonomi Politikalarına Yönelik Hipotezler

Cinsiyet Değişkene Göre Hipotez Testi Sonuçları

Katılımcıların, Covid 19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği 32 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinden analiz edilmiştir. Bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 8'de yer almaktadır.

H_0= Katılımcıların, Covid 19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Katılımcıların, Covid 19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 8. Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ort.	S.S.	S.D.	t	p
Kadın	18	4,5611	,45651	30	2,471	,007
Erkek	14	3,7786	1,24479			

Elde edilen verilere bakıldığında katılımcıların, Covid-19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Bu sonuca göre göre H_1 hipotezi kabul edilmiştir.

İşletmelerin Faaliyet Süresi Açısından Hipotezler

H_0= Covid 19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşler işletmelerin faaliyet süresine göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Covid 19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşler işletmelerin faaliyet süresine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

İşletmelerin Hukuki Statüsü Açısından Hipotezler

H_0= Covid-19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşler işletmelerin hukuki yapısına göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Covid-19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşler işletmelerin hukuki yapısına göre anlamlı bir farklılık gösterir.

İşletmelerin Faaliyet Gösterdiği Sektör Açısından Hipotezler

H_0= Covid-19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşler işletmelerin faaliyette bulunduğu sektöre göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Covid-19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşler işletmelerin faaliyette bulunduğu sektöre göre anlamlı bir farklılık gösterir.

İşletmelerin Yıllık Cirosu Açısından Hipotezler

H_0= Covid 19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşler işletmelerin yıllık cirosuna göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Covid 19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşler işletmelerin yıllık cirosuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 9. Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F	p
Faaliyet Süresi Açısından	Gruplar Arası	,855	2	,427	,448	,643
	Grup İçi	27,654	29	,954		
	Toplam	28,509	31			
Hukuki Statüsü Açısından	Gruplar Arası	3,436		1,145	1,279	,301
	Grup İçi	25,073		,895		
	Toplam	28,509				
Faaliyet Gösterdiği Sektör Açısından	Gruplar Arası	13,563		1,695	2,609	,034
	Grup İçi	14,946		,650		
	Toplam	28,509				
Yıllık Ciro Açısından	Gruplar Arası	2,855		,952	1,039	,391
	Grup İçi	25,654		,916		
	Toplam	28,509				

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, katılımcıların Covid-19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşlerinde "işletmelerin faaliyet süresi, işletmelerin hukuki yapısı ve işletmelerin yıllık cirosu" açısından da anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır ($p>0,05$). Bu sonuçlara göre H_0 hipotezleri kabul edilmiştir. Diğer taraftan, "işletmelerin faaliyette bulunduğu sektör açısından" ise anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Böylece H_1 hipotezi kabul edilmiştir.

4.1.4. Covid 19 Sonrasına Yönelik Ekonomik Öngörülere Yönelik Bulgular

Tablo 10. Covid 19 Sonrasına Yönelik Ekonomik Öngörülere İlişkin Veriler

Covid 19 Sonrasına Yönelik Ekonomik Öngörüler	**Kesinlikle Katılmıyorum**	**Katılmıyorum**	**Kararsızım**	**Katılıyorum**	**Tamamen Katılıyorum**
	N %	**N %**	**N %**	**N %**	**N %**
Genel ekonomik yapıdan dijital ekonomiye hızlı bir geçiş olacağını düşünüyorum.	3 (9,3)	5 (15,6)	6 (18,8)	8 (25,0)	10 (31,3)
Rekabetin daha da büyüyeceğini, bununla birlikte kârlılık oranlarının da azalacağını düşünüyorum.	1 (3,1)	3 (9,4)	4 (12,5)	12 (37,5)	12 (37,5)
Uygulanmakta olan iktisadi politikalarının salgın sebebiyle uğradığım zararı ortadan kaldıramayacağını düşünüyorum.	0 (0)	4 (12,5)	1 (3,1)	11 (34,4)	16 (50,0)

Tablo 10'daki veriler incelendiğinde, katılımcıların Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörülerine ilişkin görüşleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

- Katılımcıların %56,6'sı genel ekonomik yapıdan dijital ekonomiye hızlı bir geçiş olacağını düşünmez iken, %24,9'u ise böyle bir geçişin yaşanacağını ifade etmiştir.
- Katılımcıların %75'i rekabetin artmasına karşın kârlılık oranlarında bir azalışın olmayacağını belirtmiştir.
- Son olarak katılımcıların %84,4'ü uygulanmakta olan ekonomi politikaların salgın sebebiyle uğranılan zararı ortadan kaldıramayacağını düşünmektedir.

4.1.4.1. Covid 19 Sonrasına Yönelik Ekonomik Öngörülere Yönelik Hipotezler

Cinsiyet Değişkene Göre Hipotez Testi Sonuçları

H_0= Katılımcıların, Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörülerine yönelik görüşleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Katılımcıların, Covid 19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Katılımcıların, Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörülerine yönelik görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği 32 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinden analiz edilmiştir. Bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 11. Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ort.	S.S.	S.D.	t	p
Kadın	18	4,0741	,466230	30	1,226	,019
Erkek	14	3,6905	1,09751			

Elde edilen verilere bakıldığında katılımcıların, Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörülerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Bu sonuca göre H_1 hipotezi kabul edilmiştir.

İşletmelerin Faaliyet Süresi Açısından Hipotezler

H_0= Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörüler işletmelerin faaliyet süresine göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörüler işletmelerin faaliyet süresine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

İşletmelerin Hukuki Statüsü Açısından Hipotezler

H_0= Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörüler işletmelerin hukuki yapısına göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörüler işletmelerin hukuki yapısına göre anlamlı bir farklılık gösterir.

İşletmelerin Faaliyet Gösterdiği Sektör Açısından Hipotezler

H_0= Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörüler işletmelerin faaliyette bulunduğu sektöre göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörüler işletmelerin faaliyette bulunduğu sektöre göre anlamlı bir farklılık gösterir.

İşletmelerin Yıllık Cirosu Açısından Hipotezler

H_0= Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörüler işletmelerin yıllık cirosuna göre anlamlı bir farklılık göstermez.

H_1= Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörüler işletmelerin yıllık cirosuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 12. Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F	p
Faaliyet Süresi Açısından	Gruplar Arası	,105	2	,052	,063	,939
	Grup İçi	24,169	29	,833		
	Toplam	24,274	31			
Hukuki Statüsü Açısından	Gruplar Arası	3,978	3	1,326	1,829	,165
	Grup İçi	20,296	28	,725		
	Toplam	24,274	31			
Faaliyet Gösterdiği Sektör Açısından	Gruplar Arası	8,035	8	1,004	1,423	,240
	Grup İçi	16,239	23	,706		
	Toplam	24,274	31			
Yıllık Ciro Açısından	Gruplar Arası	3,116	3	1,039	1,375	,271
	Grup İçi	21,158	28	,756		
	Toplam	24,274	31			

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörülerinde "işletmelerin faaliyet süresine" göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Benzer şekilde, "işletmelerin hukuki yapısı, işletmelerin faaliyette bulunduğu sektör ve işletmelerin yıllık cirosu" açısından da anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır ($p>0,05$). Bu sonuçlara göre H_0 hipotezleri kabul edilmiştir.

5. Sonuç

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Wuhan şehrinde Aralık 2019 tarihinde görülen ve kısa bir süre zarfında küresel ölçekte büyük bir sorun haline dönüşen Covid 19, günlük yaşamın önemli bir şekilde değişmesine yol açmıştır. Virüsün bulaşma hızının azaltılması noktasında sosyal ve ekonomik hayatı sınırlayan pek çok önlem alınmıştır. Alınan bu tedbirler başta ekonomi olmak üzere birçok alanda sorunların yaşanmasına sebep olmuştur. Genel olarak iktisadi bakımdan salgının etkileri incelendiğinde, ülke ekonomimizi istihdam, üretim, ihracat, gelir düzeyi, bütçe ve cari açık ile toplam borç yükü gibi farklı konularda

olumsuz yönde etkileyerek durgunluğa sürüklemiştir. Ülkemizde salgının ortaya çıktığı andan itibaren uygulanan politikalar, gerek sosyal yapının gerekse de ekonomik yapının süreçten en az düzeyde etkilenmesi için oldukça önemlidir.

Yapılan bu çalışmayla, Covid-19 salgınının Adıyaman ilinde faaliyet gösteren Adıyaman Park AVM'deki işletmeler üzerindeki ekonomik etkileri ortaya konulmuştur. Araştırma neticesinde elde edilen sonuçların bir kısmı şöyle sıralanabilir:

- Katılımcıların büyük bir oranı kendilerini iktisadi olarak yetersiz hissettikleri gibi gelecekle ile ilgilide önemli ekonomik kaygılar duyduklarını ifade etmişlerdir. Çalışmanın bu sonucu Nakiboğlu ve Işık (2020)'ın araştırmalarındaki sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte çek ve senetlerini ödeme noktasında bankalar nezdinde sorunlar yaşayacaklarını belirtenlerin sayısının da azımsanmayacak biçimde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Yine katılımcıların büyük bir kısmı, sundukları mal ve hizmetlere eskisi kadar talep olmayacağını belirtmiş, bu durumunda önemli düzeyde iş kaybına yol açacağını ifade etmişlerdir. Bu sonuç, Can (2021) tarafından yürütülen araştırmadaki sonuçlarla paralellik göstermektedir.
- İşletme yöneticilerinin önemli bir bölümü, ekonomik durgunluğun giderek artacağını, buna bağlı olarak da ekonominin salgın öncesindeki haline dönmesinin çok zor olacağını belirtmiştir.
- Yine katılımcıların çok büyük bir oranı, salgından olumsuz biçimde etkilendiğini, yaşanan bu olumsuzlukları azaltmak için uygulanan ekonomik teşviklerin yetersiz olduğunu, aynı zamanda sunulan bu teşviklerden yararlanamadıklarını ifade etmiştir.
- Katılımcıların cinsiyet değişkeni ile Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliğine etkisine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamışken, yine cinsiyet değişkeni ile Covid 19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşleri ve Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörülere ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.
- İşletmelerin faaliyet süresi değişkeni açısından sonuçlara bakıldığında, her üç faktör içinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.
- Benzer şekilde işletmelerin hukuki statüsü değişkeni açısından sonuçlara bakıldığında, yine her üç faktör için anlamlı bir farklılık görülmemiştir.
- İşletmelerin faaliyet gösterdiği sektör değişkeni açısından hipotez testi sonuçları incelendiğinde, Covid 19'un ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliğine etkisine ilişkin görüşleri ile Covid 19 sonrasına yönelik ekonomik öngörülere ilişkin görüşleri açısından anlamlı bir farklılık görülmemişken, Covid 19 sürecinde uygulanan ekonomi politikalarına yönelik görüşleri arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir.

- Son olarak, işletmelerin yıllık cirosu değişkeni açısından hipotez testi sonuçlarına bakıldığında her üç faktör içinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Sonuç olarak, Covid 19 salgınının işletmeleri ekonomik olarak olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Bu hususta işletme yöneticilerinin gelecekle ilgili önemli kaygılar taşıdıkları aşikârdır. Yaşanan bu süreçte ortaya çıkan bu kaygıları ve olumsuzlukları giderme noktasında devlet yöneticilerinin daha önce uygulamaya konulan "Ekonomik Destek Paketi'ni proaktif bir yaklaşımla revize ederek uygulama alanını genişletmeleri yerinde olacaktır.

Kaynakça

Adigüzel, M. (2020). Covid-19 pandemisinin Türkiye ekonomisine etkilerinin makroekonomik analizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19* (37), 191-221.

Akgün, V. Ö. (2010). Modern alışveriş merkezlerinin tüketici davranışları üzerindeki etkisi ve Konya ilinde bir uygulama. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *12*(2), 153-163.

Arslan, İ. ve Bayar, İ. (2020). Covid-19 salgını, ekonomik etkileri ve küresel ekonominin geleceği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences, 19*(COVID-19 Special Issue), 87-104.

Aytekin, İ. ve Karyağdı, N. G. (2021). Covid-19 pandemisinin ekonomik krize evrimi. G. Sümer (Ed.). *İktisat Alanında Seçilmiş Konular.* İstanbul: Efe Akademi Yayınları, s. 91-115'deki bölüm.

Bayram, N. (2017). *Sosyal bilimlerde SPSS ile veri analizi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Can, Ö. (2021). Covid-19 salgınının Türkiye'deki işletmelere etkileri: sorunlar, dönüşümler, olanaklar. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *35*(3), 833- 863.

Covid-19 Tedbirlerinin Ekonomik Etkileri ve Politika Önerileri. (2020). Web: *https://sarkac.org/2020/03/covid-19- tedbirlerinin -ekonomik- etkileri- ve- politika- onerileri/* adresinden 12 Ağustos 2021'de alınmıştır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan "Ekonomik İstikrar Kalkanı" Tedbir Paketini Açıkladı. (2020). Web: http://www.istanbul.gov.tr/ cumhurbaskani *-erdogan- ekonomik- istikrar-kalkani- tedbir- paketini- acikladi* adresinden 11 Ağustos 2021'de alınmıştır.

Çetin, A. C. (2020). Koronavirüs (Covid-19) salgınının Türkiye'de genel ekonomik faaliyetlere ve hisse senedi borsa endeksine etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, *4*(2), 341-362.

Eğri, T. ve Doğaner, A. (2020). Covid-19 ve ekonomik kriz: Kobiler özelinde bir değerlendirme ve politika önerileri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *Bahar* (Covid19-Özel Ek), 128-145.

Güner, K.C. (2021). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi ve uygulanan mali tedbirlerin değerlendirilmesi. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, *3*(1), 84-95.

Güngörer, F. (2020). Covid-19'un toplumsal kurumlara etkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Salgın Hastalıklar Özel Sayısı, 393-428.

Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İçal, H. ve Aliağaoğlu, A. (2016). Bursa Anatolium alışveriş merkezi örneğinde tüketicilerin demografik yapıları ve özellikleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *19*(36), 1-30.

Köksal, Y. ve Aydın, E. E. (2015). Tüketicilerin alışveriş merkezleri algısı üzerine karşılaştırmalı bir inceleme: Göller Bölgesi örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, *11*(24), 231-248.

Loayza, N. V., & Pennings, S. (2020). Macroeconomic policy in the time of covid-19: A primer for developing countries. *Research & Policy Briefs,* 1-9.

Nakiboğlu, A. ve Işık, S. (2020). Kovid-19 salgınının ekonomi üzerindeki etkileri: Türkiye'de işletme sahipleri üzerinde bir araştırma. *Turkish Studies, 15*(4), 765-789.

Nicola, M., Alsafi, Z., Sohrabi, C., Kerwan, A. & Al-Jabir. A. (2020). The socio-economic implications of the coronavirus pandemic (Covid-19). *A review. International Journal of Surgery*, *78*, 185-193.

Oral, İ. O. ve Sevinç, D. E. (2020). Covıd-19 eksenli sağlık krizinin ekonomi üzerindeki etkileri üzerine bir inceleme. *Journal of Management Theory and Practices Research, 1*(1), 58-70.

Özer, M. ve Suna, H. E. (2020). Covid-19 salgını ve eğitim, küresel salgının anatomisi. M. Şeker, A. Özer ve C. Korkut (Ed.). *İnsan ve Toplumun Geleceği*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, s. 171-192'deki bölüm.

Soylu, Ö. B. (2020). Türkiye ekonomisinde Covid-19'un sektörel etkileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. *7*(6), 169-185.

Türk, A., Bingül, B. A. ve Ak, R. (2020). Tarihsel süreçte yaşanan pandemilerin ekonomik ve sosyal etkileri. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, *19* (COVID-19 Special Issue), 612-632.

Uzun. F., Gül, İ. E., Gül, A., Uzun, İ. ve Uzun, Ö. F. (2017). Alışveriş merkezlerinin (AVM) mekânsal kullanımlarının ve kullanıcı eğilim ve beklentilerin irdelenmesi; Isparta kenti örneği. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, *2*(1), 1-16.

Ek 1. Etik Kurul Kararı

TC
ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

PROJE ONAY FORMU

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Yönetim ve Organizasyon Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Öğr.Üyesi Erkan Perktaş'ın "Koronavirüs (Covid-19) Salgınının İşletmeler Üzerindeki Ekonomik Etkileri: Adıyaman Park AVM Üzerine Bir Araştırma" başlıklı çalışması değerlendirildi.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL KARARI	
Başvuru formunun Etik Kurula ulaştığı tarih	**06/05/2021**
Etik Kurul toplantı tarihi ve karar sayısı	**01/06/2021- 111**
☒ **Proje etik açıdan oy birliği ile uygun bulunmuştur.**	
☐ Proje etik açıdan geliştirilmesi gerekmektedir. Açıklama ☐	
☐ Proje etik açıdan uygun bulunmamıştır. Açıklama ☐	

Prof. Dr. Çağlar Çağlar
BAŞKAN

KATILDI
Prof. Dr. Çiğdem Sabbağ

KATILDI
Doç. Dr. Cem Koray Olgun
ÜYE

KATILDI
Dr. Öğr. Üyesi Samet Zenginoğlu
ÜYE

KATILDI
Dr. Öğr. Üyesi Tuba Koç Özkan
ÜYE

KATILDI
Dr. Öğr. Üyesi Esra Açıkgöz Fırat
ÜYE